

Erdei emlékmű a Károly-kilátó alatt

Sopronban, a Károly-kilátó alatt lévő autóparkolónál felavattuk a nyugat-magyarországi felkelő harcok emlékére állított erdei emlékművet (a szobor Kovács György szobrászművész alkotása). Barátossy Gábor szavai invitáltak.

A „Rongyos gárda”

Az első világháborút lezáró párizsi békeszerződés 1920. június 4-én Trianonban feldarabolta Magyarországot.

Az akkori magyar közvélemény dermedten fogadta a békeszerződést és sajnos nem kellő eréllyel lépett fel ellene. Az ország bénultan vette tudomásul a kormány területátadási előkészületeit.

Voltak azonban magyarok, akik úgy érezték, hogy tenni kell valamit. Különösen azok, akik már a román megszállás idején is többé-kevésbé sikerrel ellenálltak a beözönlő idegen erőknek. A kecskeméti tanyavilágban látszólag alig észrevehető szervezkedés indult meg háborút viselt, harcban százszor kipróbált egykori frontharcosokból. Az itt összegyűlt hatvanhárom magyar hazafi nyolc teherautón, eldugott háborús puskákkal, kézigránatokkal felszerelve indult el az osztrák határ felé, hogy megakadályozza Nyugat-Magyarország és Sopron Ausztriának való átadását. Ez a rosszul felszerelt, rongyos ruhájú különítmény a „Rongyos gárda” kiegészülve a nyugat-magyarországi felkelőkkel, köztük a Sopronba települt egykori selmeci főiskola bányász, erdész, kohász hallgatóival, valamint a mosonmagyaróvári gazdász akadémikusokkal az első komolyabb csatáját 1921. augusztus 29-én Ágfalvánál vívta meg a bevonuló osztrákokkal szemben.

A nyolcvan éve lezajlott ágfalvi csata indította el azt a hősi küzdelmet, amelynek eredményeként soproni népszavazást tartottak és Nyugat-Magyarország nagy része megmaradt magyarnak.

A nyolcvan évvel ezelőtti hősökre és halottakra, önzetlen hazaszeretetükre és bajtársiasságukra emlékezünk a most felállított emlékművel a soproni erdőkben.

Ifj. Sarkadi Sándor történész:

Itt, a megmaradt nyugati végeken, a soproni Károly magaslat lábánál gyűltünk össze, hogy egy új szobor leleplezésével tisztelegjünk mindazok előtt,

akik 80 évvel ezelőtt a legdrágábbat, életüket áldozták azért, hogy Sopron és környéke magyar maradhasson.

A Saint German-i és Trianoni békediktátum, osztrák követelésre, még Nyugat-Magyarországot is elszakította Szent István koronájától. Veszni látszott Sopron városa, a Széchenyi hamvait őrző Nagycenk és a szűkebb környék. Magyarország megalázva, az országvesztés kábulatában, aléltan várta sorát. Azonban csoda történt...

Ma – ezen a helyen – azokra a bátor férfiakra emlékezünk, akik elsőként fogtak fegyvert hazánk területi integritásának védelmében. Még 1919 augusztusában alakult meg a Rongyos gárda kisszámú, de harcedzett serege. Frontot járt tisztelből és katonákból, szegény napszamosokból, a székely hadosztály maradványaiból. Vezetőjük Héjjas Iván képviselő, I. világháborús repülő főhadnagy volt, az a férfiú, akit évtizedeken át csak mocskoltak ebben a hazában. Mihelyt hírt vette, hogy veszélyben a haza, azon-

nal cselekedett. Úttalan utakon nagy titokban vezette el kicsiny, de ütőképes csapatát Sopron alá, a város megmentésére. A legkevésbé ismert tény, hogy 1921. augusztus 28-án Ágfalva térségében az ő 120 embere, az Alföld magyarjai, főként a kecskeméti tanyavilág szegényei markolták meg acélos szívvel és harcedzett karral a fegyvert, s ők lőttek rá elsőnek a bevonuló osztrák csendőrökre. Alvezérek Francia-Kiss Mihály, Kaszala Károly és Maderspach Viktor voltak.

A kibontakozó tűzpárbajban hősi halált halt Baracsi László is kecskeméti gazdalegény volt. Sopron időlegesen megmenekült a tervezett átadástól. Az első ágfalvi csatával pedig kezdetét vette a másfél hónapig tartó nyugat-magyarországi felkelés.

Néhány nap elteltével a fegyveres ellenállók között már ott találjuk a Selmechbányáról idemenekült erdő- és bányamérnök hallgatókat is. Felkelő haditanácsuk kimondta, ha kell, életük árán is megvédik Nyugat-Magyarorszá-

got. Vezetőjük Székely Elemér főiskolai karhatalmi parancsnok volt.

És másodszor is eljött a csoda. 1921. szeptember 8-án, az Ostenburg-Moravek Gyula őrnagy csendőreitől kapott fegyverekkel a magyar irreguláris erők végleg megállították a Sopronra törő osztrák csendőrséget.

Ágfalva ettől a naptól vált világeszménnyé, mert ez az ütközet vezetett el a velencei tárgyalásokhoz, majd a későbbi soproni népszavazáshoz.

Machatsek Gyula, Szechányi Elemér és Pehm Ferenc hősi halált haltak az összecsapásban. Ők vérükkel szavaztak arra, hogy ez a város később büszkén viselhesse kitüntető címét: Civitas Fidelissima. Az egész ország megmozdult. A felkelést a legnagyobb titokban a magyar kormány is támogatta: Bethlen miniszterelnök és kabinetje, valamint vitéz Jákfai Gömbös Gyula és báró Prónay Pál. A társadalmi szervezetek: az Ébredő Magyarok Egyesülete, a Magyar Országos Véderő Egyesület, a védő Ligák szövetsége toborozta a felkelőket. Országgyűlési képviselők, főispánok, szolgabírák, egyszerű hivatalnokok, vasutasok vették ki részüket Sopron és környéke megmentéséből.

A magyar ifjúság 1921 őszén hazaszeretetből és áldozatkészségből – nem először a magyar történelem során – jelesen vizsgázott. A Fertő-parti Nezsider-től a Vas megyei Németújvárig küzdöttek az 1000 éves határokért. Az akkori Magyarország valamennyi társadalmi rétege ott harcolt a Lajtánál és a Pinka völgyében. Héjas Iván rongyosai, Budaházy Miklós, Taby Árpád, Prónay Pál bán felkelői. Egymás mellett rohamoztak szegények és úrifiúk, tisztikülönítményesek és veterán frontharcosok, pesti műegyetemisták és soproni főiskolások. A mosonmagyaróvári gazdászok pedig kimondták: az 1921/22-es tanévet Hamvasdon harcolva nyitják meg!

Az MTI jelentette 1921. szeptember 23-án: „Szeptember 22-én Nezsider térségében szabadcsapatok felderítői osztrák járőrökkel vették fel a tűzharcot...”

A kisebb gimnazistákat – a sárvári, a szombathelyi és győri diákokat – már úgy kellett leszedni a vasúti kocsikról. Ők is mindannyian harcolni akartak a hazáért.

Az elesett felkelők nevét később márványba vésték. Többek sírján vagy halála helyén emlékbelszék magasodik, másoknak fakeszt sem jutott. Nevük és cselekedetük feledésbe merült, vagy alig ismert már az utókor előtt. Ám voltak hál' Istennek, minden időben emlékébresztők, akik felrázták az ország lelkiismeretét: Gondoljunk Missúray-Krúg Lajos el-
évülhetetlen munkásságára vagy a közel-

múltban elhunyt, kiváló felvidéki történészre, dr. Fogarassy Lászlóra. Ő 30 évig kutatta e másfél hónap eseményeit és publikálta történeteit. Csendes főhajítással, az emlékezés koszorúival gondoljunk mindazokra, akik elestek Nyugat-Magyarország védelmében! Hadd hangozzék itt el a hősi halottak teljes névsora!

1921. augusztus 28., Ágfalva: Baracsi László, Pinkafő, Szabó József szakaszvezető, Papp tizedes (mindháman Kecskemétről); Burgóhegy: Schmidt vendéglős Magashegyről. Augusztus 29., Hohenbrugg: Gubicza Ákos főiskolás. Szeptember 2., Lantosfalva: Roskovits főhadnagy. Szeptember 4., Salamonfalva: Kalocsay Imre hadnagy, magyaróvári főiskolás Ceglédre. Szeptember 5., Gyanafalva: Párvy Kornél László Komárom megyei főszolgabíró Kirchsilag, ismeretlen felkelő, Hanus Ferenc Károly műegyetemi hallgató, Nemetz Ferenc szegedi tanító, Achmed nevű bosnyák, Tóth Mihály tizedes, Válik László és Németh István, utóbbi három Kecskemétről. Szeptember 8., Ágfalva: Machatsek Gyula, Szechányi Elemér soproni főiskolások, Pehm Ferenc Ostenburg-csendőr szakaszvezető. Szeptember 24., Császárkőbánya: két névtelen felkelő. Szeptember

27., Császárkőbánya: Vágó Mihály kecskeméti felkelő. Szeptember 29., Lajtafalu: Éhn István Rózsahegyről. Október 5., Szárazvám: Vámosy Tibor és Losonczy Antal műegyetemi hallgatók Budapestről. November 1., Magyaróvár: Makó István zimonyi felkelő (Pándorfalun szerzett be-
tegségében).

Tisztelt emlékezők! Lendvay István (felkelő) versének örökérvényű sorai-
val búcsúozom:

*Merre vágunk? Csillag se mondja.
Csak bajunk lobog s rubánk rongya.
Bordánk alól a szívünk lángol
s az örök vágy bennünk ficákol:
legyen már egyszer Magyarország,
jók vigyék már egyszer a sorsát,
legyen már egyszer szép megállás,
boldog nappal és nyugodt bálás.
Unokák ha sírunkat futják:
ne is köszönjék, ne is tudják,
hogy Isten volt a generális
s ha verte börtön is halál is:
ő utána vérbe, sárba
ment a gárda.*

A felkelő emlékművet – Kovács György szobrászművész gyönyörű alkotását – ezennel átadom Sopron megyei jogú város Önkormányzatának és a város hazaszerető polgárainak.

Tisztelet Fekete István emlékének

„Tisztelet Fekete István emlékének” címmel nyílt meg augusztus 26-án Tarr Lajos festőművész kiállítása Siófok-Törekiben, a Szilfa Galériában. A megnyitón Fekete István, Somogy szülőtté emlékeztek, akinél szebben kevesen tudták szavakkal megrajzolni a somogyi táj szépségét, a természet csodálatos világát, történeteit, jelenségeit, drámáit. Kevesen tudták tisztában és hitelesebben megfogalmazni az emberi lélek mély rezdüléseit, az emberi kapcsolatok összetett világát, hullámlását.

A két alkotó „szellemi rokonsága” nemcsak a közös szűkebb pátriára (Fekete István Göllén, Tarr Lajos Somogyaszalón született) és személyes ismeret-
ségükre épül, hanem az azonos alkotói hitvallásra, azonos belső értékrendre. Mindkettőjük számára a két meghatározó érzés az emberszeretet és a természetszeretet.

A bemutatott több, mint száz akvarell a Fekete István regényeiből ismert „állathó-
sók” mellett a somogyi táj, a somogyi erdők hangulatát, színes állatvilágát tárja elénk, a 81 évesen is fiatalos dinamikával alkotó művész sajátos üzenetével, látásmódjával.

A kiállítást – amely október végéig tekinthető meg 10 és 17 óra között – dr. Berdár Béla erdőmérnök nyitotta meg.